

**TÜRKÇE EĞİTİMİ ALANINDAKİ YÜKSEK LİSANS TEZLERİNİN
GİRİŞ BÖLÜMLERİNE İLİŞKİN SÖZBİLİMSEL HAREKET VE
ADIMLAR*****RHETORICAL MOVE AND STEPS WITH RESPECT TO
INTRODUCTION SECTIONS OF MASTER THESES IN THE FIELD
OF TURKISH LANGUAGE EDUCATION**

Mustafa Onur KAN**
Gülsün Leylâ UZUN***

Özet:

Bu çalışmanın amacı, Türkçe eğitimi alanındaki uygulamalı/betimsel yüksek lisans tezlerinin giriş bölümlerine ilişkin sözbilimsel hareket ve adımların sıklıklarını ve sıralamalarını belirlemektir. Çalışmanın evrenini YÖK Ulusal Tez Merkezinde yapılan taramalarda 2006-2011 yılları arasında hazırlanan, Türkçe eğitimi alanına ait uygulamalı/betimsel 339 yüksek lisans tezi oluşturmaktadır. Sistematik örnekleme yöntemiyle tezlerin %10'u (f=34) değerlendirmeye alınmıştır. Çalışmada, alanyazında genel kabul gören Swales'in (1990) modeli temel alınmıştır. Bununla birlikte, çalışmada, yüksek lisans tezleri incelenirken Swales araştırma yazılarını incelediği için, Swales'in modelinin hareket düzeyinde yeterli, adım düzeyinde yeterli olmadığı görülmüştür. Bu nedenle, Swales'in adımlarına Bunton'un (2002) ileri sürdüğü bazı adımlar da eklenmiştir. Oluşan hareket ve adım listesinin son şekli metindilbilim alanında uzmanlaşmış üç öğretim üyesine sunulmuştur. Söz konusu uzmanlardan görüş alındıktan sonra tezler sözbilimsel hareket ve adımlar listesine göre incelenmiştir. Çalışmada içerik çözümlemesi tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın güvenilirliğini artırmak için uzman incelemesi yöntemine başvurulmuştur. Çalışmada ulaşılan temel sonuçlar şunlardır: Girişe ilişkin, Alan belirtme ve Yer tutmanın alışıl gelmiş hareketler olarak yer aldığı; Yer açmanın ise seçimlik hareket olarak yer aldığı tespit edilmiştir. Giriş bölümlerinde çizgisel sunumun tercih edilmediği ve baskın bir sıralamanın olmadığı belirlenmiştir. Bununla birlikte, kapanış hareketlerinde bir eğilim olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Hareket, Adım, Akademik Yazma, Yüksek Lisans Tezi, Giriş Bölümü.

* Bu makale, birinci yazarın ikinci yazar danışmanlığında tamamladığı doktora çalışmasından üretilmiştir.

** Yrd. Doç. Dr., Mustafa Kemal Üniversitesi İlköğretim Bölümü - Hatay/Antakya
mustafaonurkan@gmail.com

*** Prof. Dr., Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dilbilim Bölümü - Ankara
gulsunleylauanun@gmail.com

Abstract:

The aim of this study is to determine the frequencies and sequences of rhetorical move and steps with respect to introduction sections of applied/descriptive master theses in the field of Turkish language education. The population of the study is 339 applied/descriptive master theses in the field of Turkish language education which were scanned in the National Thesis Center of Higher Education Council. Ten percent ($f=34$) of the theses were evaluated with the method of systematic sampling. The study was based on Swales's (1990) model which is widely accepted in the literature. However, in this study, master theses were examining whereas Swales was examining research articles. Because of this, it was seen that Swales's model was sufficient for move level, but not sufficient for step level. For this reason, some steps which proposed by Bunton (2002) added to Swales's steps. The last form of the occurred move and steps list was presented to three faculty members who are experts in the field of textlinguistics. After taking the experts' opinions, theses were examined according to rhetorical move and steps' list. In the study, content analysis was used. Expertisation method was used for raising the study's persuasiveness. These are the basic results obtained in the study: With respect to introduction, Establishing a territory and Occupying the niche are conventional moves; Establishing a niche is optional move. It was obtained that in introduction sections linear presentation was not preferred and there wasn't a dominant sequence. In addition to this, it was seen that there was a tendency at the closing moves.

Key words: Move, Step, Academic Writing, Master Thesis, Introduction Section.

GİRİŞ

Birçok özelliğe sahip metin yapısının keşfini amaçlayan metinbilim, metindilbilim veya söylem çözümlemesi gibi araştırma alanları diğer pek çok dilbilim alanına göre yeni nitelikli alanlardır; ancak söz konusu alanlar, 1960'lı yıllardan günümüze dek ortaya koydukları ile metin yapısına yönelik bilinmezlerin sayısını oldukça azaltmıştır (Uzun, 2002, s. 203).

Metinbilim ve metindilbilimin araştırma konularından olan bilimsel metinler üzerine yapılan çalışmaların, özellikle metinlerin sözbilimsel yapısına yönelik olduğu görülmektedir. Söz konusu çalışmalar (örn. Bunton, 2002; Kanoksilapatham, 2005; Nwogu, 1997; Samraj, 2002), genellikle Swales'in (1981; 1990) ileri sürdüğü hareket çözümlemesine (move analysis) dayanmaktadır. Bir türü belirlemeye yönelik ve bir türün özelliklerini ortaya koyan çalışma olarak tanımlanan (Hall ve Hewings, 2001, s. 73) hareket çözümlemesinde, tutarlı bir iletişimsel işlevi gerçekleştiren sözbilimsel birim olan hareket (Swales, 2004, s. 228) temel alınmaktadır.

Bilimsel metinlerin sözbilimsel yapısını inceleyen çalışmalarda, genellikle uzman yazarlarca yazılan İngilizce bilimsel metinler üzerinde durulmaktadır. Öğrenciler tarafından yazılan bilimsel metinler üzerine sözbilimsel yapı çalışmaları artmakla birlikte (örn. Bunton, 2005; Salom, Monreal ve Olivares, 2008; Samraj, 2008), özellikle lisansüstü tezlerin metin türü olarak yeterince araştırılmadığı dikkat çekmektedir. Bu durum, tezlerin uzun olması ile açıklanabilir (Bunton, 2002, s. 57; Swales, 1990, s. 188).

Alanyazında, Türkçe yazılan bilimsel metinlerin sözbilimsel yapısını inceleyen oldukça az çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalarda (örn. Cem-Değer ve Fidan, 2008; Fidan, 2008; Yazar, 2001) bilimsel metin türü olarak genellikle araştırma yazıları ele alınmıştır. Türkçe yüksek lisans tezlerinin giriş bölümlerini sözbilimsel yapı açısından inceleyen bir çalışmanın bulunmayışı bu araştırmanın çıkış noktasını oluşturmaktadır. Ayrıca, alanyazında da lisansüstü tezlere yönelik sözbilimsel yapı çalışmalarının azlığı, özellikle -Samraj'ın (2008, s. 55) da belirttiği gibi- doktora tezlerine kıyasla yüksek lisans tezlerine ilişkin çalışmaların eksikliği de bu çalışmada yüksek lisans tezlerinin incelenmesine gerekçe oluşturmuştur.

Bu araştırmanın; öncelikle akademik yazma deneyimi az olan ve yüksek lisans tezi yazan öğrencilere -özellikle bilimsel metinlerin giriş bölümlerine yönelik- akademik yazma açısından kaynak oluşturacağı, ayrıca alanyazındaki bilimsel metinlerin sözbilimsel yapısına ilişkin tartışmalara Türkçe üzerinden katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Hareket (Move) ve Adım (Step)

Hareket, belli söylemsel ve metinsel işlevleri gerçekleştiren dilsel birimdir (Jogthong, 2001, s. 7). Hall ve Hewings'e (2001, s. 72) göre ise hem yazarların amaçlarıyla hem de iletişim kurmak istedikleri bağlamla ilgili bir birimdir. En az bir önerme içermesi gereken hareketler, çeşitli uzunluklarda olabilir (Connor ve Mauranen, 1999'dan akt. Connor vd., 2007, s. 24), başka bir deyişle biçimsel değil işlevsel bir birim olan hareketler metnin yüzey yapısında yantümce, tümce, paragraf veya paragraflar olarak yer alabilir (Swales, 2004, s. 228, 229). Ayrıca, Connor vd. (2007, s. 23) de, hareketin; sadece kendi amacı olmadığını, aynı zamanda türün genel iletişimsel amaçlarına da katkı sağladığını belirtmektedir. Bu tanımların birleştiği ortak nokta, hareketin dilsel bir birim olduğudur. Bazı hareketler doğrudan, yani bir adım olmaksızın gerçekleşirken bazıları ise adımlar ile gerçekleşir. Nwogu (1997, s. 122), adımı, hareketteki bilgiyi oluşturmak için kullanılan oluşturuçu öğeler veya yerler olarak tanımlar.

Girişe İlişkin Sözbilimsel Hareket ve Adımlar

Girişin temel amacı, araştırılan sorunun veya denencenin (hypotheses) genel tartışmasından hareketle, bilimsel çalışmaya mantıklı açıklamalar getirmektir. Diğer önemli bir amacı da konuya ilgiyi çekmek ve dolayısıyla

okuyucuyu metne davet etmektir (Swales ve Feak, 1994, s. 156). Çalışmanın konusunun sunulduğu giriş, bilimsel metin üretmede yazar için oluşturulması en zor bölümdür (Swales, 1990, s. 137).

Bhatia'ya (1993, s. 82) göre, girişin temel işlevi; çalışmada sunulan her şeyi vermeden çalışmayı sadece tanıtmak, bir başka deyişle alanyazındaki çalışmalar ile sunulan mevcut çalışma arasındaki bağlantıya işaret etmektir. Ayrıca giriş, okuyucuların beklentilerini sınırlandırır ve okuyucuların uzun metni takip etmelerini kolaylaştırır (Bunton, 2002, s. 58).

Giriş bölümüne ilişkin Swales'in ileri sürdüğü Bir Araştırma Alanı Yarat modeli (1990, s. 141) Şema 1'de yer almaktadır.

Şema 1: Bir Araştırma Alanı Yarat Modeli

Hareket 1: Alan belirtme

Adım 1: Önem belirtme

ve/veya

Adım 2: Konu ile ilgili genellemeler yapma

ve/veya

Adım 3: Önceki araştırmaları inceleme

Hareket 2: Yer açma

Adım 1 (A): Karşı iddia geliştirme

veya

Adım 1 (B): Araştırma eksikliği belirtme

veya

Adım 1 (C): Bir soru ortaya koyma

veya

Adım 1 (D): Bir araştırma geleneğini sürdürme

Hareket 3: Yer tutma

Adım 1 (A): Amaçları belirtme

veya

Adım 1 (B): Araştırma konusunu sunma

Adım 2: Temel bulguları sunma

Adım 3: Araştırma yazısının yapısını belirtme

Giriş bölümünün birinci hareketi (**Alan belirtme**), araştırmanın genel konusunu tanıtır ve var olan eski bilgiye göndermede bulunur. Bu hareket, üç adımdan en az birini kullanarak yazının devamında sunulacak bilgi için okuyucunun zihninde bu bilgiyi konumlandırabileceği ve değerlendirebileceği bir bağlam oluşturur (Fidan, 2008, s. 21). Birinci hareketin ilk adımı (*Önem belirtme*), çalışmanın alana katkısını sunarak veya alanda çok araştırmacı olduğunu ifade ederek önem belirtir. Genellikle, giriş bölümünün başında yer alan (Connor vd., 2007, s. 26) bu adım, konunun canlı, anlamlı ve yerleşmiş bir araştırma alanının parçası olduğu düşüncesini okuyucuya kabul ettirmeye çalışır. Birinci hareketin ikinci adımı (*Konu ile ilgili genellemeler yapma*), kuramsal veya deneysel yolla edinilmiş bilgi ve gerçekler hakkında yapılan genellemelerdir (Swales, 1990, s. 144-146). Bu

adım, genel durumu yansız biçimde sunar. Hareketin son adımı (*Önceki çalışmaları inceleme*), yazarın seçtiği önceki çalışmaların değerlendirildiği yerdir. Söz konusu adım, alanyazındaki çalışmaların önemli bulgularını belirtir ve mevcut çalışmayı konumlandırır (Connor vd., 2007, s. 26).

Bir Araştırma Alanı Yarat modelinin ikinci hareketi (**Yer açma**), sunulan çalışmaya olan ihtiyacı dile getirerek birinci ve üçüncü hareketleri birleştirir (Connor vd., 2007, s. 26). Bu hareket; *Karşı iddia geliştirme, Araştırma eksikliğini belirtme, Bir soru ortaya koyma, Bir araştırma geleneğini sürdürme* adımlarından sadece birine yer verilerek gerçekleştirilir.

Swales'in giriş bölümü için önerdiği son hareket (**Yer tutma**), alana katkı sağlayacak yeni bilginin ne olduğunu belirtir. Ayrıca, Fidan'a (2008, s. 22) göre özellikle bu hareket, okuyucu beklentilerini sınırlandırma işlevini de görür ve böylelikle okuyucunun çalışmadan ne alacağı belirginleşir. Yer tutma hareketi, yazarın daha aktif rol oynaması açısından sadece önceki çalışmalara göndermede bulunan veya çalışmaya olan ihtiyacı bildiren birinci ve ikinci hareketlerden farklıdır (Connor vd. 2007, s. 27). Bu hareket, *Amaçları belirtme veya Araştırma konusunu sunma* adımlarından birine yer verdikten sonra *Temel bulguları sunma* ve *Araştırma yazısının yapısını belirtme* adımları ile yeni araştırmayı sunar.

Swales (1990, s. 159-161), giriş bölümündeki sözbilimsel hareketlerin sıklıkla birinci hareketten ikinciye, ikinci hareketten de üçüncüye doğru bir akış gösterdiğini ancak bazen giriş bölümünün uzunluğu ve araştırma alanındaki konuların dağınıklığı gibi nedenlerle bu akışın tersinin olabileceğini veya hareketlerin döngüsel olarak gerçekleşebileceğini ifade etmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada, Türkçe eğitimi alanındaki uygulamalı/betimsel yüksek lisans tezlerinin giriş bölümlerine ilişkin sözbilimsel hareket ve adımların sıklıklarını ve sıralamalarını belirlemek amaçlanmaktadır.

1. YÖNTEM

Bu bölümde, "Araştırma Modeli", "Evren ve Örneklem", "Veri Toplama Yöntemleri" ve "Verilerin Çözümlemesi"ne yer verilmiştir.

1.1. Araştırma Modeli

Bu çalışma, betimsel tarama modelinde yapılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte veya hâlen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey veya nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2006, s. 77).

1.2. Evren ve Örneklem

Araştırmada incelenecek tezlere ulaşmak için Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezine ait veri tabanından yararlanılmıştır. 28 Mayıs 2012 tarihinde Ulusal Tez Merkezi tarama sayfasında (<http://tez2.yok.gov.tr/>) Tablo 1’de belirtilen sınırlamalarla yapılan taramalarda 3786 yüksek lisans tezine ulaşılmıştır.

Tablo 1. Tez Taramasındaki Sınırlamalar

Sınırlama	Tercih
Anabilim dalı (ABD)	Türkçe eğitimi, Türkçe, Türkçenin eğitimi ve öğretimi, eğitim bilimleri, ilköğretim, sınıf öğretmenliği
Tez durumu	Yüksek lisans/onaylandı
İzin	İzinli
Dil	Türkçe
Yıl	2006-2011

3786 yüksek lisans tezinden 3392’si doğrudan Türkçe eğitimiyle ilişkilendirilemediği (sadece edebiyat, dil veya eğitim bilimleri ile ilgili tezler) ve/veya uygulamalı/betimsel olmadığı için, 55’i de tez erişim kısıtlamasından dolayı incelemenden çıkarılmıştır. Çalışma evrenini oluşturan 339 tezin [Türkçe eğitimi ABD (f=264), Türkçenin eğitimi ve öğretimi ABD (f=4), Türkçe ABD (f=7), eğitim bilimleri ABD (f=14), sınıf öğretmenliği ABD (f=16)] tamamının değerlendirilmesi çalışmanın sınırlılıkları açısından mümkün görülmediğinden sistematik örnekleme yöntemiyle tezlerin %10’u (f= 34) değerlendirmeye alınmıştır.

Sistematik örnekleme yönteminde, evren listesindeki her n. (n: örneklem büyüklüğünün evren büyüklüğüne bölünmesiyle bulunan örneklem aralığı) birim örnekleme eklenmek için seçilir (Fraenkel ve Wallen, 2006, s. 98). Bu yöntemde örneklem içinde başlangıç noktasının kura ile belirlenmesi beklenir ve bu durumda birimlerin örnekleme eşit seçilme olasılıkları olur (Büyüköztürk vd., 2008, s. 87). Sistematik örnekleme yönteminin uygulanması kolaydır ve bu yöntem basit rastlantısal örnekleme yöntemine göre daha az uygulama hatası içerir (Ural ve Kılıç, 2006, s. 39).

Bu çalışmada evrendeki tez sayısı (f=339) belirlendikten sonra tezlerin %10’u (f=34) anabilim dallarına ayrılmadan yukarıda tanıtılan sistematik örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Bunun için tezler numaralandırılmış ve 7. tezden başlanarak sırasıyla her 10. tez örnekleme alınmıştır (7. tez, 17. tez, 27. tez gibi).

1.3. Veri Toplama Yöntemleri

Bu çalışmada, Türkçe eğitimi alanındaki uygulamalı/betimsel yüksek lisans tezlerinin giriş bölümleri incelenmiştir. Ayrı bir kuramsal bölümü olan tezlerde de söz konusu bölüm girişe dâhil edilmiş ve bu kapsamda incelenmiştir. Bununla birlikte, adımlar alanyazında belirtilen eğilim dışında da gerçekleşebileceğinden tezlerin tüm bölümlerine bakılmıştır.

Çalışmada, alanyazında genel kabul gören Swales'in (1990) modeli temel alınmıştır. Ancak bu çalışmada, yüksek lisans tezleri incelenirken Swales araştırma yazılarını incelediği için, Swales'in modelinin hareket düzeyinde yeterli, adım düzeyinde yeterli olmadığı görülmüştür. Bu nedenle, Swales'in adımlarına Bunton'un (2002) ileri sürdüğü *Terimleri tanımlama* ve *Bölümün yapısını belirtme* adımları da eklenmiştir. Ayrıca, Swales'in modelindeki *Konu ile ilgili genellemeler yapma* adımına -Bunton'da olduğu gibi- "kuramsal bilgi verme" ifadesi de ilave edilmiştir. Oluşan hareket ve adımlar listesinin son şekli metindilbilim alanında uzmanlaşmış üç öğretim üyesine sunulmuştur. Söz konusu uzmanlardan görüş alındıktan sonra tezler Ek-1'de sunulan sözbilimsel hareket ve adımlar listesine göre incelenmiştir.

1.4. Verilerin Çözümlemesi

Çalışmada içerik çözümlemesi tekniği kullanılmıştır. İçerik çözümlemesi; belirli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik, yinelenebilir bir teknik olarak tanımlanır ve özellikle sosyal bilimlerde sıklıkla kullanılan en önemli tekniklerden biridir (Büyüköztürk vd., 2008, s. 263). İçerik çözümlemesinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 227).

Bu çalışmada belirlenen hareketler, Kanoksilapatham'ın (2005) alışlagelmiş (conventional) ve seçimlik (optional) hareketler ayrımına göre değerlendirilmiştir. Bu ayrıma göre bir hareket tezlerin en az %60'ında görülüyorsa alışlagelmiş; %60'ından azında görülüyorsa seçimlik olarak değerlendirilmektedir.

Araştırmanın inandırıcılığını artırmak için uzman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Bu bağlamda, nitel veri çözümleme ve metindilbilim alanında uzman 1 öğretim üyesi ile değerlendirme toplantısı yapılarak tezlerin incelenmesiyle elde edilen verilere dair görüş birliği sağlanmıştır.

2. BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu bölümde, girişe ilişkin hareket ve adımların sıklık, yüzde ve sıralamasına ilişkin bulgular, alanyazındaki diğer araştırmaların bulgularıyla birlikte değerlendirilmiştir.

2.1. Giriş İlişkin Hareket ve Adımların Tezlerde Yer Alma Yüzdesi ve Sıklığı

Giriş ilişkili hareketlerin tezlerde yer alması ve sıklığı Tablo 2’de gösterilmektedir.

Tablo 2: Giriş İlişkin Hareketlerin Tezlerde Yer Alma Yüzdesi ve Sıklığı

Hareket	Tezlerde Yer Alma Yüzdesi	Toplam Sıklık	Tez Başına Ort.
Alan belirtme (GH1)	97.06	110	3.24
Yer açma (GH2)	58.82	24	0.71
Yer tutma (GH3)	100	82	2.41

Tablo 2’ye göre, GH1, incelenen tezlerin tamamına yakınında (%97.06); GH2, tezlerin yarıdan fazlasında (%58.82); GH3 ise, tezlerin tamamında (%100) görülmektedir. Bu bulgulara göre, GH1 ve GH3 incelenen tezlerde alışlagelmiş hareketler olarak yer almakta, GH2 ise seçimsel hareket olarak bulunmaktadır.

Türkçe eğitimi alanındaki yüksek lisans tezlerinde, tez yazarlarının önemli bir kısmının metnin yüzey yapısında GH2’yi kodlamadıkları, dolayısıyla çalışmalarına yer açmadıkları görülmektedir ve bu durum Swales’in (1990) modelinden farklılık göstermektedir. Ahmad (1997) ve Fredrickson ve Swales (1994), rekabet eksikliğinin sözbilimsel yapıya böyle bir etkisi olabileceğini belirtmektedir. Ahmad, rekabet eksikliğini araştırmacıların alanlarında öncü olmalarına; Fredrickson ve Swales, ise söylem topluluğunun boyutuna bağlamaktadır. Bu çalışmada incelenen tezlerin yazarları yüksek lisans öğrencileri olduğu için alanlarında öncü olmaları düşünülmez; ancak Türkçe eğitimi alanına dair söylem topluluğunun -hızlı bir şekilde artmakla beraber- henüz büyük bir söylem topluluğu olmadığı söylenebilir. Dolayısıyla, Fredrickson ve Swales’in gerekçesinin bu çalışmanın sonuçları için daha açıklayıcı olduğu düşünülebilir. Ayrıca Kanoksilapatham (2005) da, bir çalışmada yerleşmiş araştırma sürdürülürse, yazarların; okuyucuların sunulan çalışmanın önceki araştırmalarla aynı biçimde yürütüldüğünü anladığını varsaydığını, dolayısıyla bunun da GH2 kullanımını etkileyebileceğini belirtmektedir.

Bu çalışmada olduğu gibi, alanyazındaki çalışmalarda da (Bunton, 2002; Cem-Değer ve Fidan, 2008; Fidan, 2008; Işık-Taş, 2008; Jogthong, 2001; Kanoksilapatham, 2005; Nwogu, 1997; Salom vd., 2008; Samraj, 2002, 2008; Yağız, 2009) GH1 ve GH3’ün incelenen metinlerde en çok yer alan hareketler olduğu ve GH2’nin de en az yer alan hareket olduğu belirlenmiştir.

Tablo 2'ye göre, bu bölüme ilişkin hareketler arasında metnin yüzey yapısında en sık kodlanan hareket GH1'in tez başına ortalaması 3.24 (f=110); en az kodlanan hareket GH2'nin ortalaması 1'in altında (0.71) (f=24) ve GH3'ün ortalaması ise 2.41'dir (f=99). GH1-GH3 döngüselliğinin söz konusu hareketlerin sıklığında etkisi bulunmaktadır. Ayrıca, belirlenen GH1'lerden 1'inin, GH2'lerden 1'inin, GH3'lerden de 14'ünün alanyazında belirtilen eğilim dışında gerçekleştiği ve GH1'lerden 1'ine sadece yer açıldığı tespit edilmiştir.

GH1'e ilişkin olarak araştırma yazılarını çözümleyen Cem-Değer ve Fidan'da (2008) GH1'in araştırma yazısı başına ortalaması 1.6, Fidan'da (2008) ise 1.1'dir. GH3'e ilişkin olarak da Cem-Değer ve Fidan'da GH3'ün ortalaması 1.6, Fidan'da 1.04'tür. Bu durum, bu çalışmada yüksek lisans tezlerinin, Cem-Değer ve Fidan'ın (2008) ve Fidan'ın (2008) çalışmasında araştırma yazılarının incelenmesiyle açıklanabilir, zira yüksek lisans tezleri, araştırma yazılarından genellikle daha uzundur.

GH2'ye ilişkin olarak ise, Cem-Değer ve Fidan'da (2008) GH2'nin araştırma yazısı başına ortalaması 0.9, Fidan'da (2008) ise 0.4'tür. GH2'ye ilişkin bu çalışmanın bulguları ve alanyazındaki anılan çalışmaların bulguları arasındaki farklılığın temel sebebi, bu çalışmada incelenen metinlerin yazarlarının yüksek lisans öğrencisi, Fidan'ın çalışmasında incelenen metinlerin yazarlarının lisans öğrencisi, Cem-Değer ve Fidan'ın çalışmasında ise incelenen metinlerin yazarlarının uzman makale yazarları olmasıdır. Çünkü uzman makale yazarları, tez yazarlarından, tez yazarları da lisans öğrencilerinden bilimsel metin yazmada daha deneyimlidir. Işık-Taş (2008), bu açıklamayı destekleyecek bir sonuca ulaşmıştır. Çalışmasında, araştırma yazılarının neredeyse tamamında GH2'nin kullanıldığını, ancak doktora tezlerinin giriş bölümlerinde GH2'nin neredeyse hiç kullanılmadığını tespit etmiştir. Zira, bilimsel metin yazmada araştırma yazarları, doktora öğrencilerinden genellikle daha deneyimlidir.

GH1'e ilişkin adımların tezlerde yer alması ve sıklığı Tablo 3'te gösterilmektedir.

Tablo 3: GH1'e İlişkin Adımların Tezlerde Yer Alma Yüzdesi ve Sıklığı

Adım	Tezlerde Yer Alma Yüzdesi	Toplam Sıklık	Tez Başına Ort.
Önem belirtme (GH1A1)	85.29	44	1.29
Konu ile ilgili genellemeler yapma ve kuramsal bilgi verme (GH1A2)	94.12	368	10.82
Terimleri tanımlama (GH1A3)	97.06	341	10.03
Önceki araştırmaları inceleme (GH1A4)	67.65	61	1.79

Tablo 3'e göre, GH1A1, GH1A2 ve GH1A3 incelenen tezlerin büyük bir kısmında (sırasıyla, %85.29, %94.12, %97.06); GH1A4 ise tezlerin genelinde (%67.65) görülmektedir. Huber ve Uzun (2001, s. 12), bilimsel metindeki beklentilerden birinin, metnin düz anlamlı ve tek anlamlı olması, yani çoğul okumaya, çok anlamlılığa ve bulanıklığa yol açmaması olduğunu ve bunun metindeki yansımalarından birinin metnin kuramsal çerçevesinin yüzeysel yapıda açık seçik dile getirilmesi olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda, incelenen tezlerin tamamına yakınında görülen GH1A2 ve GH1A3 ile kuramsal çerçeve yüzeysel yapıda kodlanmakta ve bu durum da metnin düz anlamlı ve tek anlamlı olmasına katkı sağlamaktadır. Bu çalışmada olduğu gibi, alanyazındaki çalışmalarda da (Bunton, 2002; Jogthong, 2001; Posteguillo, 1999; Salom vd., 2008; Samraj, 2002, 2008; Yağız, 2009; Yarar, 2001) kuramsal çerçevenin oluşmasını sağlayan GH1A2'nin incelenen metinlerin büyük bir kısmında yer aldığı belirlenmiştir. Kuramsal çerçevenin oluşmasını sağlayan bir diğer adım GH1A3 de; Salom ve diğerlerinin çalışmasında benzer şekilde yüksek bir yüzde ile görülmektedir. Bu adımı ileri süren Bunton'un çalışmasında ise nispeten düşük bir yüzde ile yer almaktadır. Bunton'da da lisansüstü tezlerin incelenmesine rağmen, bu farklılığın görülmesi; dil, kültür veya alan farklılığından kaynaklanıyor olabilir.

GH1A1'in alanyazındaki birçok çalışmada da (Bunton, 2002; Posteguillo, 1999; Salom vd., 2008; Samraj, 2002, 2008; Yağız, 2009) incelenen metinlerin genelinde yer aldığı tespit edilmiştir. Jogthong'da (2001) ise, alanyazının genel sonucunun aksine az sayıda metinde GH1A1'in yer aldığı belirlenmiştir.

GH1A4, tezlerin genelinde görülse de, tezlerin %32.35'inde alanyazın değerlendirilmesi yapılmaması dikkat çekicidir. Alanyazın değerlendirilmesinin yapılmadığı tezlerin yazarlarının alanyazın taramasında veya yapılan alanyazın taramasının yüzey yapıda kodlanmasında eksiklikleri olduğu düşünülebilir. GH1A4'ün alanyazındaki çalışmalarda da (Bunton,

2002; Jogthong, 2001; Kanoksilapatham, 2005; Posteguillo, 1999; Salom vd., 2008; Samraj, 2008; Yağız, 2009; Yarar, 2001) incelenen metinlerin genelinde görüldüğü belirlenmiştir.

Tablo 3'e göre, bu hareketin gerçekleşmesinde en az görülen adım GH1A1'in tez başına ortalaması 1.29 (f=44); en sık görülen adım GH1A2'nin ortalaması 10.82 (f=368); GH1A3'ün ortalaması 10.03 (f=341) ve GH1A4'ün ortalaması ise 1.79'dur (f=61). Burada, GH1A2 ve GH1A3'ün sıklıklarının hareketin diğer adımlardan fazla olmasının temel nedeni, bu iki adımın döngüsel gerçekleşebilmesidir. GH1A1 ve GH1A4'ün sıklıklarının diğer adımlardan daha az olmasına dair temel neden ise, GH1A1'in başka bir adımla döngüsel gerçekleşmemesi ve GH1A4'ün de az sayıda tezde (f=4) başka bir adımla döngüsel gerçekleşmesidir. Ayrıca hem GH1A1 hem de GH1A4'ün kendine özgü başlıkları olduğu için araya genellikle başka bir adım girmemekte ve bu durum da sıklığı etkilemektedir. GH1A1'e ilişkin ortalamanın 1'in üzerinde olması da önem belirtmenin; çalışmanın alana katkısının sunulması veya çalışma konusunun güncel veya yerleşmiş bir alan olduğunun gösterilmesiyle -yani iki şekilde gerçekleşebilmesinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca, belirlenen GH1A1'lerden 1'inin alanyazında belirtilen eğilim dışında gerçekleştiği, 1'ine de sadece yer açıldığı tespit edilmiştir.

GH2'ye ilişkin adımların tezlerde yer alması ve sıklığı Tablo 4'te gösterilmektedir.

Tablo 4: GH2'ye İlişkin Adımların Tezlerde Yer Alma Yüzdesi ve Sıklığı

Adım	Tezlerde Yer Alma Yüzdesi	Toplam Sıklık	Tez Başına Ort.
Karşı iddia geliştirme (GH2A1-A)	0	0	0
Araştırma eksikliği belirtme (GH2A1-B)	55.88	23	0.68
Bir soru ortaya koyma (GH2A1-C)	0	0	0
Bir araştırma geleneğini sürdürme (GH2A1-D)	2.94	1	0.03

Tablo 4'e göre, Swales'in (1990) modelindeki GH2A1-A ve GH2A1-C incelenen tezlerin hiçbirinde görülmemekte; GH2A1-D sadece 1 tezde; GH2'de en çok yer alan adım GH2A1-B ise, tezlerin yarısından fazlasında (%55.88) görülmektedir. Ayrıca, GH2A1-D'ye ilişkin tespit edilen tek örneğin de alanyazında belirtilen eğilim dışında gerçekleştiği tespit edilmiştir. Bu bulgulardan hareketle, incelenen tezlerde yazarların *Karşı iddia geliştirme*, *Bir soru ortaya koyma* veya *Bir araştırma geleneğini*

sürdürmektense Araştırma eksikliği belirtme eğiliminde oldukları söylenebilir. Kanoksilapatham (2005, s. 286), Araştırma eksikliği belirtmenin sık kullanımının; araştırmacıların, önceki çalışmalardaki boşlukları doldurarak alanı ileri taşıma tercihlerini gösterdiğini belirtmektedir. Bununla birlikte, GH2’de bu adımın diğerlerinden fazla görülmesinde, yüksek lisans öğrencilerinin alanyazın taramasına dair olası sorunlarının da etkisi olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Zira, alanyazın taramasında sorun olduğunda alanyazın bilgisi eksik kalacaktır. Bu bağlamda da, Fidan’da (2008) belirtildiği gibi, öğrenci yazarların yani deneyimsiz yazarların, uzman yazarlar kadar alanyazın bilgileri olmadığından boşluk belirlemesi yaptıkları da düşünülebilir.

GH2A1-B, alanyazındaki birçok çalışmada da (Bunton, 2002; Fidan, 2008; Jogthong, 2001; Kanoksilapatham, 2005; Posteguillo, 1999; Ruhi, 2002; Samraj, 2002; Yağız, 2009; Yazar, 2001) GH2’ye ilişkin en çok yer alan adım olarak tespit edilmiştir. Ayrıca, bazı çalışmalarda da (Cem-Değer ve Fidan, 2008; Salom vd., 2008) GH2’ye ilişkin ikinci en çok yer alan adımdır.

Bu çalışmada sadece 1 tezde yer alan GH2A1-D, alanyazındaki diğer çalışmalarda da (Bunton, 2002; Fidan, 2008; Jogthong, 2001; Posteguillo, 1999; Salom vd., 2008; Yağız, 2009) oldukça az yer alan bir adım olarak belirlenmiştir. Ayrıca, Samraj’da (2002) da incelenen metinlerde hiç yer almadığı görülmektedir. Bununla birlikte, Cem-Değer ve Fidan’ın (2008) çalışmasında ise GH2’ye ilişkin en sık görülen adım olarak belirlenmiştir.

İncelenen tezlerde yer almayan GH2A1-A, alanyazındaki çalışmalarda da incelenen metinlerde ya görülmemekte (Fidan, 2008; Kanoksilapatham, 2005; Salom vd., 2008; Samraj, 2002;) ya da oldukça az (Bunton, 2002; Cem-Değer ve Fidan, 2008; Posteguillo, 1999; Yağız, 2009) görülmektedir. İncelenen tezlerde yer almayan bir başka adım GH2A1-C de alanyazındaki çalışmalarda incelenen metinlerde ya görülmemekte (Samraj, 2002; Fidan, 2008) ya da oldukça az (Bunton, 2002; Cem-Değer ve Fidan, 2008; Jogthong, 2001; Kanoksilapatham, 2005; Posteguillo, 1999; Salom vd., 2008; Yağız, 2009) görülmektedir.

Swales’in (1990) modelinde, GH2’nin doğal yapısından dolayı bir tezde bu harekete ilişkin adımlardan yalnızca birinin görülmesi beklenmektedir. Bu çalışmada da bu adımın görüldüğü tezlerde bu beklenti desteklenmektedir. Bu harekete ilişkin farklı adımlar aynı tezde görülmediği için sıklık, yer almanın toplamı olarak karşımıza çıkmaktadır.

GH3’e ilişkin adımların tezlerde yer alması ve sıklığı Tablo 5’te gösterilmektedir.

Tablo 5: GH3'e İlişkin Adımların Tezlerde Yer Alma Yüzdesi ve Sıklığı

Adım	Tezlerde Yer Alma Yüzdesi	Toplam Sıklık	Tez Başına Ort.
Amaçları belirtme (GH3A1-A)	88.24	33	0.97
Araştırma konusunu sunma (GH3A1-B)	82.35	31	0.91
Temel bulguları sunma (GH3A2)	11.76	5	0.15
Tezin yapısını belirtme (GH3A3-A)	17.65	6	0.18
Bölümün yapısını belirtme (GH3A3-B)	52.94	24	0.71

Tablo 5'e göre, GH3A1-A ve GH3A1-B'nin incelenen tezlerin büyük bir kısmında (sırasıyla %88.24; %82.35) yer aldığı; GH3A2 ve GH3A3-A'nın sık tercih edilme eğiliminde olmadığı (sırasıyla %11.76; %17.65); GH3A3-B'nin de tezlerin yarısı civarında (%52.94) yer aldığı görülmektedir.

Huber ve Uzun (2001, s. 12), bilimsel metindeki beklentilerden birinin, metnin düz anlamlı ve tek anlamlı olması, yani çoğul okumaya, çok anlamlılığa ve bulanıklığa yol açmaması olduğunu ve bunun metindeki yansımalarından birinin metnin konusunun ve amacının yüzeysel yapıda açık seçik dile getirilmesi olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda, incelenen tezlerin büyük bir kısmında görülen GH3A1-A ve GH3A1-B ile konu ve amaç yüzeysel yapıda kodlanmakta ve bu durum da metnin düz anlamlı ve tek anlamlı olmasına katkı sağlamaktadır.

Bir araştırmada, problemin en somutlaştığı yer olan amacın (Karasar, 2006, s. 67) belirtilmesi, araştırmayı okuyacaklar açısından zaman kaybını ortadan kaldırmayı sağlar. Bu çalışmada tezlerin büyük bir kısmında amacın belirtilmesi de okuyucu beklentileri bağlamında önemli bir işlevin yerine getirilmeye çalışıldığını göstermektedir. Alanyazındaki çalışmalarda da (Bunton, 2002; Ruhi, 2002; Salom vd., 2008; Samraj, 2002, 2008; Yağız, 2009; Yarar, 2001) incelenen metinlerde GH3A1-A'nın genellikle yer aldığı belirlenmiştir. Ayrıca, tezleri yöntemsel açıdan inceleyen Altinkurt'un (2007) çalışmasında da tezlerin çoğunda amacın belirtildiği tespit edilmiştir. Bununla birlikte, Jogthong (2001) ve Posteguillo'nun (1999) çalışmalarında ise bu adımın çok sık yer almadığı belirlenmiştir. Swales'in (1990) modelinde Amaçları belirtme ve Araştırma konusunu sunma adımlarından birinin kullanıldığı belirtilmektedir, bu iki çalışmada da Araştırma konusunu sunmanın yüksek oranda yer aldığı dikkat çekmektedir.

GH3A1-B'nin de, alanyazındaki birçok çalışmada (Jogthong, 2001; Posteguillo, 1999; Ruhi, 2002; Salom vd., 2008; Yağız, 2009) incelenen metinlerde genellikle yer aldığı belirlenmiştir. Bazı çalışmalarda ise, bu adım incelenen metinlerde ya yer almamakta (Samraj, 2002, 2008) ya da az (Bunton, 2002) yer almaktadır. Swales'in (1990) amaç veya konunun belirtilmesine dair görüşü burada da açıklayıcı olmaktadır. Zira, bu üç çalışmada da (Bunton, 2002; Samraj, 2002, 2008) Amaçları belirtmenin sık görüldüğü dikkat çekmektedir.

İncelenen tezlerde yazarların temel bulgularını sunmayı Bulgular, Tartışma, Sonuç bölümlerine sakladıkları görülmektedir. GH3A2'nin bu çalışmada olduğu gibi, alanyazındaki birçok çalışmada da (Bunton, 2002; Salom vd., 2008; Samraj, 2002; Swales ve Najjar, 1987; Yağız, 2009) incelenen metinlerde az yer aldığı belirlenmiştir. Ayrıca, bazı çalışmalarda da (Samraj, 2008; Ruhi, 2002; Jogthong, 2001) hiç yer almadığı görülmektedir. Bununla birlikte, Kanoksilapatham (2005) ve Posteguillo'da (1999) ise incelenen metinlerde bu adımın genellikle görüldüğü tespit edilmiştir.

GH3A3-A'nın da alanyazındaki bazı çalışmalarda (Ruhi, 2002; Samraj, 2002; Yağız, 2009) incelenen metinlerde az yer aldığı, hatta Jogthong'da (2001) hiç yer almadığı belirlenmiştir. Ancak bazı çalışmalarda (Bunton, 2002; Posteguillo, 1999; Salom vd., 2008; Samraj, 2008) incelenen metinlerde bu adımın nispeten daha yüksek oranda yer aldığı tespit edilmiştir.

İncelenen tezlerin yarısında görülen GH3A3-B'nin, yine tez inceleyen Salom ve diğerlerinde (2008) de, tezlerin yarısında yer aldığı tespit edilmiştir. Ancak, bu adımı ileri süren Bunton'un (2002) çalışmasında ise incelenen tezlerde nispeten az görüldüğü belirlenmiştir.

Tablo 5'e göre, bu hareketin gerçekleşmesinde en sık görülen iki adım GH3A1-A ve GH3A1-B'nin tez başına ortalaması yaklaşık 1 [sırasıyla, 0.97 (f=33); 0.91(f=31)]; en az görülen GH3A2'nin ortalaması 0.15 (f=5); GH3A3-A'nın ortalaması 0.18 (f=6); GH3A3-B'nin ortalaması ise 0.71'dir (f=24). Söz konusu adımların sıklıklarının az olmasında döngüsel gerçekleşmemelerinin etkisi bulunmaktadır. Ayrıca, belirlenen GH3A1-A'lardan 3'ünün; GH3A1-B'lerden 9'unun ve GH3A3-A'lardan 2'sinin alanyazında belirtilen eğilim dışında gerçekleştiği tespit edilmiştir. Benzer şekilde, Huber ve Uzun'da (2000) da GH3A1-B'nin bazı metinlerde Sonuç bölümünde yer aldığı yani alanyazında belirtilen eğilim dışında gerçekleştiği belirlenmiştir.

2.2. Hareketlerin Sıralamaları

Girişe ilişkin hareketler sıralamaları açısından değerlendirildiğinde Swales'in (1990) modelinde ileri sürülen GH1-GH2-GH3 şeklinde çizgisel

sunumun tercih edilmediği ve girişte baskın bir sıralamanın olmadığı belirlenmiştir. Bu sonuçlarda, sunulan çalışmanın karmaşıklığının (complexity) (Kanoksilapatham, 2005) ve tezlerin uzunluğunun da etkisi olduğu düşünülebilir. Ayrıca, incelenen tezlerde, döngüsel hareketlerin yer alması sıralamanın çizgisel olmamasında; açılış hareketlerinin farklılığı da baskın bir sıralamanın olmamasında etkilidir.

2.2.1. Açılış ve Kapanış Hareketleri

Giriş bölümüne dair, Swales'in (1990) modelinde açılış hareketi GH1 iken incelenen tezlerin yarıdan fazlasında (f=19) GH3 açılış hareketi olarak belirlenmiştir. Fark kapanış hareketlerinde daha da belirgindir, sadece 1 tezde Swales'in ileri sürdüğü gibi GH3'ün kapanış hareketi olduğu, geriye kalan tezlerin tamamında (f=33) GH1'in kapanış hareketi olduğu belirlenmiştir. İncelenen tezlerde yazarların GH1'i kapanış hareketi olarak kullanma eğilimleri olduğu görülmektedir. Alanyazındaki birçok çalışmada (Briones, 2012; Bunton, 2002; Jogthong, 2001; Ruhi, 2002; Samraj, 2002; Yağız, 2009), incelenen metinlerde GH1'in baskın bir şekilde açılış hareketi olarak yer aldığı belirlenmiştir. Bununla birlikte; Briones, Samraj, Bunton'da -az sayıda da olsa- GH3'ün de açılış hareketi olarak yer aldığı tespit edilmiştir. GH3'ün açılış hareketi olmasına ilişkin, Swales, "önGH3"ün de görülebileceğinden bahseder. Briones (2012, s. 69) de; önGH3'ün okuyucuya, araştırmanın ne sunduğuna dair kolayca fikir sağlayacağını belirtir. Bu bağlamda, bu çalışmada incelenen tezlerin yazarlarının öncelikle çalışmalarına dair fikir vermek istedikleri düşünülebilir. Bu çalışmada, incelenen tezlerin neredeyse tamamında (f=33) GH1'in kapanış hareketi olarak görülmesi de dikkat çekicidir. Zira, alanyazındaki birçok çalışmada (Huber ve Uzun, 2000; Bunton, 2002; Jogthong, 2001; Yağız, 2009), incelenen metinlerin büyük bir kısmında GH3'ün kapanış hareketi olarak görüldüğü belirlenmiştir. Bu çalışmada, genellikle GH1A2 ve GH1A3'ü içermesi beklenen Kuramsal bölümün de girişe ilişkin olarak değerlendirilmesinin bu farklılıkta etkisi bulunmaktadır.

2.2.2. Döngüsel Hareketler

GH1-GH3 döngüselliklerinin 10 tezde; GH1-GH2 döngüselliklerinin ise 1 tezde yer aldığı belirlenmiştir. Fidan (2008), gerekçelendirme ve çerçeve kurma ilişkisinin metinlerde GH1-GH3 döngüselliklerini ortaya çıkardığını belirtmektedir. Alanyazındaki birçok çalışmada da (Bunton, 2002; Cem-Değer ve Fidan, 2008; Fidan, 2008; Kanoksilapatham, 2005; Salom vd., 2008) GH1-GH3 döngüsellikliği incelenen metinlerde tespit edilmiştir. Girişe ilişkin belirlenen diğer döngüselliklere dair, Swales (1990, s. 158) de GH1 ve GH2'nin döngüsel görülebileceğini belirtmektedir. Alanyazındaki bazı çalışmalarda da (Anthony, 1999; Bunton, 2002; Kanoksilapatham, 2005; Posteguillo, 1999; Salom vd., 2008) GH1-GH2 döngüsellikliği incelenen metinlerde tespit edilmiştir.

2.2.3. Aynı Harekette Yer Alan Döngüsel Adımlar

GH1’de döngüsel adımlar görüldüğü tespit edilmiştir. Hem döngüsel hareketlerde hem de aynı hareketteki döngüsel adımlarda, sunulan çalışmanın karmaşıklığı (Kanoksilapatham, 2005) ve tezlerin uzunluğunun da etkisi bulunmaktadır. GH1’de, tezlerin büyük bir kısmında (f=30) GH1A2-GH1A3; 4 tezde de GH1A2-GH1A4 döngüseliği belirlenmiştir. GH1A2-GH1A3 döngüseliğinin, tezlerde kuramsal zemini oluşturmak için sıkça kullanıldığı görülmektedir. GH1A2-GH1A4 döngüseliğine ilişkin olarak da Ruhi’de (2002) incelenen metinlerde benzer şekilde söz konusu döngüsellik tespit edilmiştir.

3. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada, Türkçe eğitimi alanındaki 34 uygulamalı/betimsel yüksek lisans tezinin, giriş bölümlerine ilişkin sözbilimsel hareket ve adımların sıklıkları ve sıralamaları belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada, aşağıda yer verilen sonuçlara ulaşılmıştır.

Girişe ilişkin, *Alan belirtme* ve *Yer tutmanın* alışlagelmiş hareketler olarak yer aldığı; *Yer açmanın* ise seçimlik hareket olarak bulunduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, *Karşı iddia geliştirme* ve *Bir soru ortaya koyma* adımlarının incelenen tezlerin hiçbirinde yer almadığı; *Bir araştırma geleneğini sürdürme* adımının sadece 1 tezde görüldüğü; *Temel bulguları sunma* ve *Tezin yapısını belirtme* adımlarının ise tezlerin oldukça azında bulunduğu belirlenmiştir. Araştırmada, tezlerin tüm bölümleri incelendiği için alanyazında belirtilen eğilim dışında gerçekleşen adımlar da tespit edilebilmiştir.

Giriş bölümlerinde çizgisel sunumun tercih edilmediği ve baskın bir sıralamanın olmadığı belirlenmiştir. Bununla birlikte, kapanış hareketlerinde bir eğilim olduğu görülmüştür. Ayrıca, bu bölümlerde döngüsel gerçekleşen hareketler ve aynı harekette yer alan döngüsel adımlar da tespit edilmiştir.

Çalışmanın bulgularından hareketle aşağıdaki öneriler sunulabilir.

1. Akademik yazmadaki sorunların çözümünde, lisansüstü öğrencilerin akademik yazmayla ilgili metindilbilimsel yaklaşımlar (ör. Tür tabanlı yazma eğitimleri, bk. Hyland, 2003, s. 22, 23) dikkate alınarak oluşturulan bir ders almaları düşünülebilir.

2. Lisansüstü öğrencilerin akademik yazma merkezleri aracılığıyla akademik yazma sertifikası almalarına yönelik bir sistem, tezlerin niteliğini artırabilir.

3. Türkçe eğitimi alanındaki uygulamalı/betimsel yüksek lisans tezlerinin giriş bölümlerine ilişkin sözbilimsel hareket ve adımların sıklıkları

ve sıralamalarının incelendiği bu araştırmada elde edilen bulgular örneklemdeki tezlerle sınırlıdır.

- a. Türkçe eğitimi alanındaki doktora tezi, makale ve bildiriler,
- b. Türkçe eğitimi alanındaki kuramsal çalışmalar,
- c. Diğer alanlardaki uygulamalı, betimsel veya kuramsal yüksek lisans tezi, doktora tezi, makale ve bildirilerin giriş bölümlerine ilişkin sözbilimsel hareket ve adımlar incelenerek bu araştırmanın bulguları ile karşılaştırmalar yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Ahmad, U. K. (1997). *Scientific Research Articles in Malay: A Situated Discourse Analysis*. Unpublished Doctoral Dissertation, The University of Michigan.
- Altınkurt, L. (2007). Sanat Eğitimi ile İlgili Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi. *Millî Eğitim*, (173), 105-113.
- Anthony, L. (1999). Writing Research Articles Introductions in Software Engineering: How Accurate Is A Standard Model? *IEEE Transactions on Professional Communication*, (42), 38-46.
- Bhatia, V. K. (1993). *Analysing Genre: Language Use in Professional Settings*. London: Longman.
- Briones, R. R. Y. (2012). Move Analysis of Philosophy Research Article Introductions Published in the University of Santo Tomas. *Philippine ESL Journal*, (9), 56-75.
- Bunton, D. (2002). Generic Moves in Ph.D Thesis Introductions. In J. Flowerdew (Ed.), *Academic Discourse* (pp. 57-75). London: Pearson Education.
- Bunton, D. (2005). The Structure of PhD Conclusion Chapters. *English for Specific Purposes*, (4), 207-224.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Yay.
- Cem-Değer, A. ve Fidan, Ö. (2008). Dilbilim Alanında Türkçe Yazılmış Araştırma Yazılarının Giriş Bölümlerinde Gözlenen Sözbilimsel Eğilim. N. Büyükkantarcıoğlu ve E. Yazar (Ed.) *35. Yıl Yazıları* içinde (47-61). İstanbul: Multilingual Yay.
- Connor, U., Upton, T. A. & Kanoksilapatham, B. (2007). Chapter 2. Introduction to Move Analysis. In D. Biber, U. Connor, T. A. Upton (Eds), *Discourse on the Move: Using Corpus Analysis to Describe Discourse Structure*. Philadelphia: John Benjamin Publishing Company.
- Fidan, Ö. (2008). *Türkiye’de Dilbilim Alanında Öğrenciler Tarafından Yazılan Araştırma Yazılarının Giriş Bölümlerinde Türe Özgü Yapılanmalar*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Fraenkel, J. R. & Wallen, N. E. (2006). *How to Design and Evaluate Research in Education*. New York: McGraw-Hill.

Mustafa Onur Kan, Gülsün Leylâ Uzun
Türkçe Eğitimi Alanındaki Yüksek Lisans Tezlerinin Giriş Bölümlerine İlişkin Sözbilimsel Hareket ve Adımlar
Rhetorical Move and Steps with Respect to Introduction Sections of Master Theses in the Field of Turkish Language Education

- Fredrickson, K. M. & Swales, J. M. (1994). Competition and Discourse Community: Introductions from Nysvenska Studier. In B. L. Gunnarsson, P. Linell & B. Nordberg (Eds), *Text and Talk in Professional Contexts* (pp. 9-22). Sweden: ASLA.
- Hall, D. R & Hewings, A. (2001). *Innovation in English Language Teaching Routledge*, Taylor and Francis Group. TJ International Ltd, Padstow, Cornwall, Great Britain.
- Huber, E. ve Uzun, L. (2000). Dilbilim Alanında Türkçe Yazılan Bilimsel Metinler Üzerine Gözlemler A. S. Özsoy & E. E. Taylan (Ed.), *XIII. Dilbilim Kurultayı Bildirileri* içinde (201-215). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Huber, E. ve Uzun, L. (2001). Metin Türü ve Yazma Edimi İlişkisi: Bilimsel Metin Yazma Edimi. *Dilbilim Araştırmaları*. 9-35.
- Hyland, K. (2003). Genre-Based Pedagogies: A Social Response to Process. *Journal of Second Language Writing*, (12), 17-29.
- Işık-Taş, E. E. (2008). *A Corpus-Based Analysis of Genre-Specific Discourse of Research: The Phd Thesis and the Research Article in ELT*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Jogthong, C. (2001). *Research Article Introductions in Thai: Genre Analysis of Academic Writing*. Unpublished Doctoral Dissertation, West Virginia University.
- Kanoksilapatham, B. (2005). Rhetorical Structure of Biochemistry Research Articles. *English for Specific Purposes*, (24), 269-292.
- Karasar, N. (2006). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yay.
- Nwogu, K. N. (1997). The Medical Research Paper: Structure and Functions. *English for Specific Purposes*, (16), 119-138.
- Posteguillo, S. (1999). The Schematic Structure of Computer Science Research Articles. *English for Specific Purposes*, 18 (2), 139-160.
- Ruhi, Ş. (2002). Türkçe Psikoloji Makalelerinde Tartışma Yapısı. L. Uzun ve E. Huber (Ed), *Türkçede Bilgi Yapısı ve Bilimsel Metinler* içinde. Essen: Die Blaue Eule.
- Salom, L. G., Monreal, C. S. & Olivares, M. C. (2008). The Move-Step Structure of the Introductory Sections of Spanish PhD Theses. *RESLA*, (21), 85-106.
- Samraj, B. (2002). Introductions in Research Articles: Variations Across Disciplines. *English for Specific Purposes*, (21), 1-17.
- Samraj, B. (2008). A Discourse Analysis of Master's Theses Across Disciplines with a Focus on Introductions. *English for Specific Purposes*, (7), 55-67.
- Swales, J. M. (1981). *Aspects of Article Introductions*. Birmingham, UK: The University of Aston, Language Studies Unit.
- Swales, J. M. (1990) *Genre Analysis: English in Academic and Research Settings*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Swales, J. M. & Feak, C. B. (1994). *Academic Writing for Graduate Students*. Ann Arbor: The University of Michigan Press.
- Swales, J. M. (2004). *Research Genres: Explorations and Applications*. Cambridge: CUP.
- Swales, J. M. & Najjar, H. (1987). The Writing of Research Article of Introductions. *Written Communication*, (4), 175-192.

- Ural, A. ve Kılıç, İ. (2006). *Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi*. Ankara: Ayrıntı Yayıncılık.
- Uzun, L. (2002). Dilbilim Alanında Türkçe Yazılan Araştırma Yazılarında Metin Dünyasına İlişkin Düzenlemeler. L. Uzun & E. Huber (Ed.), *Türkçede Bilgi Yapısı ve Bilimsel Metinler* içinde. Essen: Die Blaue Eule.
- Yağız, O. (2009). *The Academic Writing of Turkish Graduate Students in Social Sciences: Approaches, Processes, Needs and Challenges*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yarar, E. (2001). Bilimsel Araştırma Makalelerindeki “Giriş Bölümleri”nin Söylem Yapıları. Ö. Ekmekçi (Ed.), *XIV. Dilbilim Kurultayı Bildirileri* içinde (110-123). Adana: Çukurova Üniversitesi Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.

EK-1: GİRİŞ'E İLİŞKİN SÖZBİLİMSEL HAREKET VE ADIMLAR LİSTESİ

Hareket 1: Alan belirtme

- Adım 1: Önem belirtme
- Adım 2: Konu ile ilgili genellemeler yapma ve kuramsal bilgi verme
- Adım 3: Terimleri tanımlama
- Adım 4: Önceki araştırmaları inceleme

Hareket 2: Yer açma

- Adım 1-A: Karşı iddia geliştirme
- Adım 1-B: Araştırma eksikliği belirtme
- Adım 1-C: Bir soru ortaya koyma
- Adım 1-D: Bir araştırma geleneğini sürdürme

Hareket 3: Yer tutma

- Adım 1-A: Amaçları belirtme
- Adım 1-B: Araştırma konusunu sunma
- Adım 2: Temel bulguları sunma
- Adım 3-A: Tezin yapısını belirtme
- Adım 3-B: Bölümün yapısını belirtme

EK-2: HAREKET VE ADIMLARA İLİŞKİN ÖRNEKLER

Alan belirtme

Yapılan çalışma, kelime türlerinden sıfatların dilbilgisi yönünden değil, yazılı anlatma ve iletişime katkısı yönünden incelenmesi üzerine olduğu için önem arz etmektedir. (Önem belirtme)

Alanyazında da görüldüğü gibi görsel okuryazarlık, görsellerin eğitimdeki etkileri, okuduğunu anlama konuları üzerine birçok araştırma yapılmıştır. (Önem belirtme)

Mustafa Onur Kan, Gülsün Leylâ Uzun
Türkçe Eğitimi Alanındaki Yüksek Lisans Tezlerinin Giriş Bölümlerine İlişkin Sözbilimsel Hareket ve Adımlar
Rhetorical Move and Steps with Respect to Introduction Sections of Master Theses in the Field of Turkish Language Education

Bu sistemlerin iletişimde kullanılan basit birer araç olmadığı, birey ve toplum için birer etkileşim çevresi oluşturduğu bilinen bir olgudur. (Konu ile ilgili genellemeler yapma ve kuramsal bilgi verme)

Bir okuma parçası ya da temanın işlenişinde kavranılması gereken temel sözcüklere “anahtar sözcükler” denir. (Terimleri tanımlama)

Fidan ve Baykul’un (1994) araştırmasında, öğrencilerin okuduğunu anlama testindeki başarılarıyla diğer derslerdeki başarıları arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. (Önceki araştırmaları inceleme)

Yer açma

İsim cümleleri hakkında daha önceleri ayrıntılı bir şekilde araştırma yapılmamıştır ve yapılan araştırmalar da sınırlı sayıdadır. (Araştırma eksikliği belirtme)

Sorell’in soru tiplerine dayanarak incelenen ders kitaplarında... (Bir araştırma geleneğini sürdürme)

Yer tutma

Bu çalışmayla öğrencilerin geçmişte öğrendikleri anahtar sözcüklerin ne kadarını söz varlıklarına kattıklarını tespit etmek amaçlanmıştır. (Amaçları belirtme)

Bu tezin konusunu, Tarık Buğra’nın “Küçük Ağa” romanındaki isim cümlelerinin incelenmesi ve Türkçe eğitimi açısından değerlendirilmesi oluşturmaktadır. (Araştırma konusunu sunma)

... incelenen kitaplardaki temalar, sevgi değerine dayalı olduğu hâlde sevgiyi konu alan hiçbir kazanıma ve hedefe yer verilmemiştir. (Temel bulguları sunma)

Bu çalışmada, ‘giriş, sorun, amaç, önem, sınırlılık ve yöntem’ kavramları ele alındıktan sonra, birinci bölümde çalışmanın kuramsal temelleri tanıtıldı. İkinci bölümde girişte ve kuramsal temellerde belirtilen özelliklerden yola çıkılarak “de”, “ki” bağlaç ve eklerinin ilköğretim ikinci kademe düzeyinde öğretimine yönelik çalışmalara geçildi. Çalışmamız ‘bulgular ve yorum, özet, yargı ve öneri’den oluşan sonuç bölümüyle tamamlandı. (Tezin yapısını belirtme)

Bu bölümde; problem durumu, problem, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, sınırlılıklar ve tanımlar yer almaktadır. (Bölümün yapısını belirtme)